

Aansprekende, onverwachte, spannende en bijzondere diersoorten leven, zonder dat we het weten, bijna in de Limburgse achtertuinen.

In deze serie zal **Frank Heinen** die soorten beschrijven.

Hij wordt hierbij ondersteund door ARK Natuur-ontwikkeling. De serie eindigt met een prijsvraag, waarmee een safari door eigen provincie is te winnen.

Vandaag aflevering 11.

De kat is een van de oudste compagnons van de moderne mens. De Egyptenaren domestickeerden het dier al geruime tijd voordat Jezus het levenslicht zag en aanbaden de kat in de vorm van de vruchtbaarheidsgodin Bastet. Ook in de Germaanse mythologie speelden katten een rol. Zo bewoog Freya, de godin van de vruchtbaarheid, liefde en wellust, zich voort in een wagen die werd getrokken door twee wilde katten. Toen in middeleeuws Europa het christendom dominant werd, verloor de kat haar positieve uitstraling en werd het grotendeels nachtactieve dier in verband gebracht met de alom gevreesde machten der duisternis. Hoewel je gedomestickeerde en verwilderde katten tegenwoordig overal in Europa aantreft, zijn er ook nog plekken waar de Europese wilde kat (*Felis silvestris silvestris*) in het struikgewas rondsluip. De Europese wilde kat of Europese boskat is een van de ondersoorten van de wilde kat en vooral te vinden in of aan de rand van bosachtige gebieden. Het roofdier heeft met zijn strepen en grijze tot okerkleurige vacht veel weg van een huiskat, maar is schuwer, forser en dichter behaard. Ooit waren wilde katten een algemene verschijning in Europa, maar de expansie van de mens en de bestrijding van de als jagersconcurrenten beschouwde roofdieren zorgde er helaas voor dat ze in de loop der jaren zeldzamer werden. Het oorspronkelijke leefgebied, dat bosgebieden in vrijwel heel Europa omvatte, raakte opgesplitst in geïsoleerde deelgebieden. Nu komt de wilde kat in West-Europa nog voor in Spanje, Portugal, Italië, Noord- en Oost-Frankrijk, de Ardennen, Midden- en Oost-Duitsland, de Eifel en de Palts. Ook zit er een geïsoleerde populatie in Schotland.

Niet ver van Limburg kun je de wilde kat met veel geduld en geluk aantreffen in de Duitse Eifel en in de bossen van de Waalse Ardennen (met name de Hoge Venen). Zeker in Duitsland, waar de wilde kat al sinds 1934 een beschermd diersoort is, hebben gerichte natuurbeschermingsmaatregelen er voor gezorgd dat het deze prachtige, heimelijk opererende rover weer voor de wind gaat. De floreerende Eifelpopulatie wordt momenteel geschat op ongeveer duizend

Een wilde kat.

foto Han Bouwmeester

SCHUWE jager MAAKT OPMARS

exemplaren. Vanuit Nederlands oogpunt is het Hürtgenwald het meest naburige leefgebied van de wilde kat. Maar wilde katten maken ook uitstapjes naar onze contereinen. Het sprekendste voorbeeld daarvan is in 2006 met cameravalen vastgelegd in het Bovenste Bos bij Epen. Een zeldzaamheid, want tot op heden zijn er slechts enkele gevalideerde waarnemingen op Nederlands grondgebied gedaan. Buiten het springlevende exemplaar in de Zuid-Limburgse bossen gaat het om een jonge kater in Heerlen-Terworm (1963, te zien in het Natuurhistorisch Museum Maastricht), een doodgereden dier in Vaalsbroek (2002) en een twijfelgeval in de Gelderse Ooijpolder (1999). Ook in het Brabantse Heeze dook in 2004 een dier op waarvan experts

het sterke vermoeden hadden dat het om een wilde kat ging, hetgeen werd bevestigd door een DNA-analyse. Maar wat bleek: een Nederlands echtpaar had het jonge dier in 2003 meegenomen uit de Vogezen in de veronderstelling dat het om een zwerfkattje ging. In februari van 2004 koos het dier het hazenpad en belandde het in de vrije natuur. Een ander probleem dat volgens ecoloog en roofdierenexpert Jaap Mulder om de hoek komt kijken bij het determineren van wilde katten, is dat deze pittige jagers veel lijken op cyprese huiskatten. „Ik ben al heel lang enorm geïnteresseerd in roofdieren. Ook katten kunnen dus rekenen op mijn warme belangstelling. Toen de gelegenheid zich voordeed (een inventarisatie-onderzoek in 2006) ben ik me

ook extra gaan verdiepen in de wilde kat. Ik ben met collega's in Duitsland en Frankrijk gaan praten en heb de oude waarnemingen van (vermeende) wilde katten in Nederland nagetrokken. Hieruit blijkt dat het onderscheid tussen wilde en cyprese katten met het blote oog lastig vast te stellen is. De betrouwbaarste kenmerken waaraan je een wilde kat kunt herkennen zijn de dikke staart, die getooid is met een zwarte staartpunt en een tot vijf ringen, en de duidelijke rugstreep (aalstreep) die stopt bij het begin van de staart. Er lopen in Europa echter ook bastaarden rond die erg op wilde katten lijken. Eigenlijk is alleen een DNA-test een volledig betrouwbare manier om te achterhalen of je met een wilde kat van doen hebt.” Hoewel de wilde kat in

Duitsland een comeback heeft gemaakt, verloopt de 'opmars' richting Limburg volgens Mulder voornamelijk aarzeland. „In 2006 hebben we in opdracht van de provincie gezocht naar wilde katten in Zuid-Limburg. Aangezien ik tijdens dat onderzoek een wilde kat voor de lens kreeg, nam ik aan dat er in de regio meer dieren zouden rondstruinen. Tijdens een inventarisatie vorige winter kwamen we echter geen wilde katten tegen op Nederlandse bodem. Alleen aan de noordrand van de Duitse Nordeifel wisten we er eentje te fotograferen. Het lijkt er dus op dat de terugkeer van de wilde kat nog wat aarzeland verloopt, mogelijk door een gebrek aan aaneensluitende bossen. Ik verwacht wel dat ze uiteindelijk de weg naar Limburg vinden. Wilde katten zijn altijd aan bos gebonden, maar begeven zich ook in het open veld, voornamelijk om muizen te vangen. De kansrijkste gebieden zijn bossen die worden omgeven door ruig grasland. Helaas is er in Zuid-Limburg vaak een scherpe overgang van intensieve landbouw naar bos. Er zouden dus twee dingen moeten gebeuren om het landschap voor de katten aantrekkelijker te maken: de komst van meer boscorridors (bijvoorbeeld hagen van bos naar bos) en het herstellen van soortenrijke bosranden die geleidelijk overlopen in muizenrijke graslanden.”

Feiten over de wilde kat

- De Europese wilde kater heeft een kop-romplengte van 46-78 centimeter. De poezen zijn enkele centimeters kleiner. De staart meet 25-35 centimeter en neemt nooit meer dan de helft van de lichaamslengte in beslag. Volwassen mannetjes wegen maximaal zo'n 6,5 kilogram, de vrouwtjes zijn een kilo of twee lichter.
- De paartijd van wilde katten valt in de periode februari-maart. Soms volgt in de zomer nog een tweede ransperiode als de eerste worp is mislukt. Na een draagtijd van negen tot tien weken worden in de regel drie tot vier jongen geboren.
- Wilde katten zijn carnivoren. Muizen, woelmuizen, spitsmuizen, konijnen en vogels staan veelvuldig op het menu, maar ook reptielen, amfibieën en kevers zijn niet veilig voor een hongerige wilde kat. De katachtigen bespringen hun prooi vanuit een hinderlaag, besluiten hem of verrassen hem met een korte sprint.